

Euroopan velkakriisi hidastaa kasvua

Palkansaajien tutkimuslaitos
Ennusteryhmä:
Svante Henriksson
Seija Ilmakunnas
Mari Kangasniemi
Mauri Kotamäki
Markku Lehmus
Eero Lehto
Heikki Taimio

Ennuste on julkaistu 4.9.2012

- *Suhdannenäkymät ovat heikentyneet viime keväästä myös Suomen osalta. Tämä näkyy talouskasvun hidastumisena. Pääsyy heikentyneeseen taloustilanteeseen on Euroopan velkakriisi ja sen aikaansaama rauhattomuus rahoitusmarkkinoilla. Euroopan velkakriisi on lisännyt kotitalouksien ja yritysten pidättyvää kuluttamisessa ja investoinneissa ei vain Euroopassa vaan myös sen ulkopuolella. Finanssipolitiikan kiristyminen euroalueen kriisimaissa on myös vaikuttanut laajemminkin ja suistanut ainakin kriisimaat taantumaan. Maailmantalouteen voivat vaikuttaa negatiivisesti myös USA:n poliittiset ongelmat sekä Aasian maiden riittämättömät toimet talouskasvun vauhdittamiseksi uudelleen.*
- *Vaikean ja syvän eurokriisin lievittämisessä on edistytty loppukesällä. Näillä näkymin Euroopan velkakriisi on laantumassa niin, että talouskasvun edellytykset vahvistuvat Euroopassa ja laajemminkin kansainvälisessä taloudessa. Heikosta kotimaisesta kysynnästä kärsivä Euroopan talous tukeutuu joka tapauksessa sen ulkopuolisiin maihin, joissa taloustilanne on Eurooppaa selvästi parempi.*
- *Avoimen talouskriisin ja syvän taantumun mahdollisuutta ei toisaalta voida sulkea pois. Jos euromaiden hallitukset ja EKP eivät kykene tekemään päätöksiä, jotka verraten nopeasti tukisivat kriisimaiden pankkien ja valtioiden rahoitusmahdollisuuksia, euroalueen taantuma vain syvenisi sekä tekisi alueen taloudesta entistä haavoittuvaisemman. Tällöin myös edellytykset taloutta tukeviin poliittisiin ratkaisuihin heikkenisivät. Tämän tien päässä on valuuttaunionin hallitsematon hajoaminen, mikä johtaisi väliaikaiseen investointilamaan ja veisi myös Keski- ja Pohjois-Euroopan syvään taantumaan.*
- *Näillä näkymin valuuttaunioni kuitenkin pysyy koossa ja rahoitusmarkkinat ovat rauhoittumassa. Tämä osaltaan johtaa siihen, että kansainvälisen talouden näkymät alkavat kirkastua aikaisintaan tämän vuoden lopulla ja viimeistään ensi vuoden alkupuolella. Tähän suuntaan vaikuttavat myös kehittyvien maiden hallitusten elvytystoimet. Tällöin Suomen bkt kasvaisi tänä vuonna 1,4 prosenttia ja ensi vuonna 2 prosenttia. Yksityisen kulutuksen kasvun hidastuessa talouskasvun vauhdittuminen perustuu viennin elpymiseen.*

Euroopan velkakriisi on varjostanut koko EU:n talouskehitystä viimeisen parin vuoden ajan. Välimeren maiden ja Irlannin valtiot ja pankit joutuivat rahoituskriisin vuosien 2008–2009 finanssikriisin jälkiseurauksena. Näiden maiden haavoittuvaisuus

selittyy valtion raskaasta velkaantumisesta, julkisen talouden suurehkoista alijäämistä ja/tai yksityisen sektorin liiallisuuksiin meneestä kiinteistörakentamisesta jo ennen syksyä 2008. Rahoituskriisi on näkynyt ennen kaikkea kriisimaiden valtionlainojen korko-

jen nousuna. Kiristämällä finanssipolitiikkaansa kriisimaat ovat sittemmin pyrkineet tynnyttelemään rahoitusmarkkinoita.

Tällä hetkellä suhteellisen kireä finanssipolitiikka sekä Euroopan velkakriisiä ilmentävä rauhottomuus rahoitusmarkkinoilla taannuttavat koko euroalueen reaalityalouden kasvua. Kun finanssipolitiikan kireys heikentää talouskasvua erityisesti Euroopan kriisimaissa, niin eurokriisin aikaansaama yleinen epävarmuus vaikuttaa laajemmin koko maailmantalouteen latistaessaan reaali-investointeja ja kotitalouksien kulutusta. Kreikan ongelmat kärjistyivät tunnelmia noin vuosi sitten, ja kesällä 2012 Espanjan valtion ja pankkien rahoitusongelmat saivat aikaan rauhottomuutta. EKP:n lupaus tukea (joskin ehdollisesti) kriisivaltioita joukkovelkakirjaostoilla on sittemmin rauhoittanut markkinoita niin, että esimerkiksi Espanjan ja Italian valtionlainojen pitkät korot ovat laskeneet prosenttiyksikön ja jopa enemmänkin heinäkuun korkeimmista lukemista.

Keski- ja Pohjois-Euroopan julkisten talouksien kohtuullinen rahoitusasema sekä USA:n toipuminen asuntoluottomarkkinoiden romahduksesta vuonna 2008 ovat toisaalta luoneet edellytyksiä talouskasvun hiljattaiselle voimistumiselle näillä alueilla, kun vain rahoitusmarkkinoilla tuntuva epävarmuus hellittää.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen arvion mukaan on edelleen selvästi todennäköisintä, että euroalue pääsee vuoden 2012 lievästä taantumasta hitaan kasvun piiriin ensi vuonna. Tässä skenaariossa EKP:n interventiot sekä sen kasvanut valmius tukea kriisimaita rauhoittavat rahoitusmarkkinoita ja alentavat kriisimaiden pitkiä korkoja selvästi sen tason alapuolelle, jolla ne ylimmillään ovat olleet tämän vuoden aikana. Tämän kehityskulun toteutumista tukee talouskasvun jatku-

minen kohtuullisena Euroopan ulkopuolella. USA:n kasvu on jo nopeutumassa.

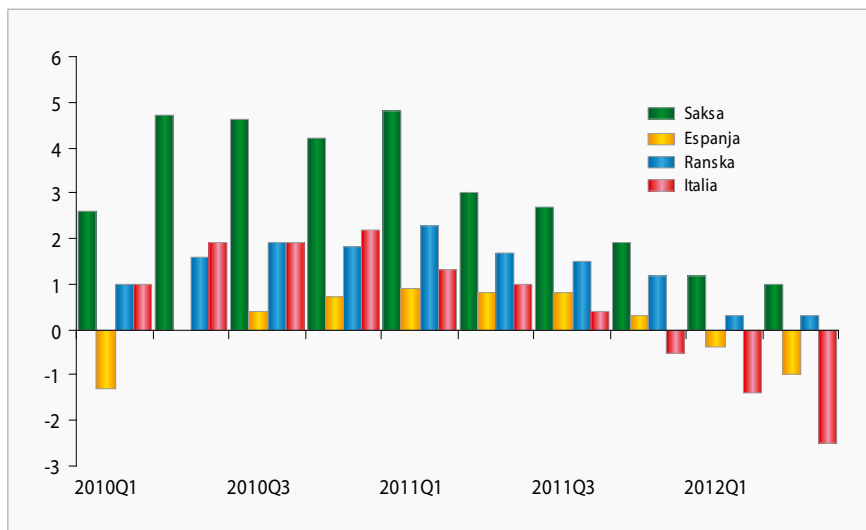
Euroalueen bkt:n kasvuprosentti edellisestä neljänneksestä oli tämän vuoden ensimmäisellä nolla ja toisella -0,2. Näyttää siltä, että vielä kolmannella neljänneksellä kokonaistuotanto supistuisi. Vuoden viimeisellä neljänneksellä rahoitusmarkkinoiden jo osin toteutunut rauhoittuminen alkaa jo tuntua niin, ettei euroalueen kokonaistuotanto enää supistu.

EU:n ja euroalueen sisällä alueellinen kehitys on ollut epäyhtenäistä. Välimeren kriisimaiden kokonaistuotanto on supistunut viime vuoden lopulta lähtien. Ranskan bkt on pysynyt samaan aikaan ennallaan ja Saksan kokonaistuotanto on kasvanut lukuun ottamatta viime vuoden neljättä neljänneistä. Työttömyysaste on noussut lähinnä vain kriisimaissa.

Tänä vuonna euroalueen kokonaistuotanto supistuu 0,3 prosenttia. Ensi vuonna alueen bkt kasvaa jo 1,1 prosenttia. Koko EU-alueen kasvuluvut ovat näitä 0,2 prosenttiyksikköä suuremmat. Saksan bkt kasvaa tänä vuonna yhden prosentin ja ensi vuonna 1,8 prosenttia. Italian bkt, joka supistuu tänä vuonna kaksi prosenttia, kääntyy ensi vuonna jo lievään kasvuun. Espanjassa, Portugalissa ja Kreikassa kokonaistuotanto sen sijaan supistuu vielä ensi vuonna. Euroalueen työttömyysaste kokoa tänä vuonna runsaaseen 11 prosenttiin, jolle tasolle se jää myös ensi vuonna. Euroalueen ulkopuolella myös Ison-Britannian kokonaistuotanto kääntyy kasvuun ensi vuonna.

Suomen lähialueilla kasvu jatkuu muuta Eurooppaa nopeampana. Baltian maissa kokonaistuotanto kasvaa jo tänä vuonna ainakin 3 prosentin vauhtia. Ensi vuonna kasvu nopeutuu noin yhden prosenttiyksikön. Ruotsissa talouskasvu on jatkunut yllättävän hyvänä. Vahva kruunu on tukenut yksityistä kulutusta, ja sen negatiivinen vaikutus vientiin on ainakin toistaiseksi jäänyt vähäiseksi. Ruotsin bkt kasvaakin tänä vuonna 1,8 prosenttia ja ensi vuonna 2,5 prosenttia.

Kuvio 1. Keskeisten euromaiden bkt:n muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä.

Lähde: Eurostat.

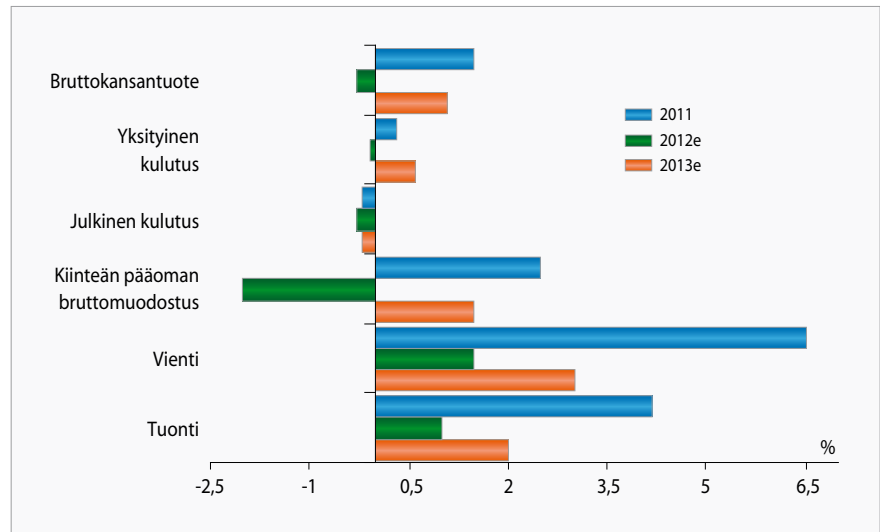
Euroopan kasvu nojautuu ulkomaankauppaan

Kotimaisen kysynnän heikkeneminen on pääsyy EU-maiden tuotannon supistumiseen tänä vuonna. Ulkomaankauppa tukee alueen kasvua sekä tänä että ensi vuonna. Euroopan velkakriisin aikaansaaman rauhottomuuden vähentyminen ensi vuonna luo edellytyksiä kotimaisen kysynnän voimistumiseen etenkin Keski- ja Pohjois-Euroopassa, jossa sekä kotitalouksien että yritysten rahoitusasema on

lähtökohtaisesti sellainen, että tähän on mahdollisuuksia.

Etelä-Euroopan maista myös Italiassa on potentiaalia kotimaisen kysynnän voimistumiseen. Välimeren maissa kokonaistuotannon supistumisen hidastuminen tai loppuminen perustuu kuitenkin pääsääntöisesti ulkomaankauppaan. Viennimarkkinoiden kasvu, heikko euro sekä jonkinasteinen ”sisäinen devalvaatio” luovat edellytykset viennin kasvulle. Euron heikkous, jonka nettomääräinen vaikutus on alueen kokonaistuotantoa lisäävä, vaikuttaa luonnollisesti koko alueen talouskasvuun.

Kuvio 2. Euroalueen taloudellinen kehitys 2011–2013.

Lähde: Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Euroopan kriisimaiden finanssipolitiikka on kireää

Kireä finanssipolitiikka rajoittaa kasvua kumpanakin vuonna. Juuri se, että finanssipolitiikka on euroalueen kriisimaissa muuta euroaluetta selvästi kireämpää, selittää osaltaan alueen sisäisiä kasvueroja. Euroalueella Kreikan, Espanjan ja Portugalin julkinen kulutus vähenee tänä ja ensi vuonna useita prosentteja. Myös Italia kiristää, mutta edellisiä selvästi vähemmän. Sen sijaan esimerkiksi Saksan ja Ranskan finanssipolitiikka on ja tulee olemaan ensi vuonna melko neutraalia, kun julkinen kulutus kasvaa muun talouden vauhtia. Sekä Saksassa että Ranskassa, joissa on vältytty finanssipolitiikan tuntuvalta jarrutukselta, julkisen talouden rahoitusasema on vahvistunut ennakoitua nopeammin. Saksan julkinen talous oli tämän vuoden ensimmäisellä puoliskolla suhteessa bkt:hen jo 0,6 prosenttia ylijäämäinen.

Euroalue keskimäärin ei ole sen velkaantuneempi tai alijäämäisempi kuin esimerkiksi USA, Iso-Britannia tai Japani. Alueen sisällä Espanjan suuri alijäämä yhdessä sen lähes 25 prosenttiin kohoavan työttömyyden kanssa selittää pitkälti sen vaikean

Taulukko 1. Julkisen talouden rakenteellinen alijäämä IMF:n arvion mukaan, prosenttia bkt:sta.

	2009	2010	2011	2012	2013
Euroalue	-4,5	-4,6	-3,3	-2,0	-1,4
Saksa	-1,3	-3,4	-1,2	-0,6	-0,4
Ranska	-5,1	-5,1	-3,8	-3,1	-2,6
Italia	-3,0	-3,1	-2,7	-0,5	0,7
Espanja	-9,7	-7,6	-7,3	-5,0	-3,9
Irlanti	-10,6	-9,8	-7,7	-6,0	-5,6
Portugali	-8,8	-9,1	-2,9	-2,1	-0,9
Kreikka	-18,5	-12,5	-9,0	-4,5	0,2

aseman rahoitusmarkkinoilla. Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) on arvioinut Espanjan rakenteellisen alijäämän myös huomattavan suureksi. Italian ongelmana on taas sen suuri julkinen velka. Kuitenkin Italian kohtuullisen pienen julkisen talouden alijäämä viittaa siihen, että sen korkea korkopremio voisi helposti supistuakin. Kreikan tilanne on vaikea huolimatta sen tekemistä suurista julkisen talouden säästöistä. Mutta Kreikka tukeutuukin täysin Euroopan kriisimekanismin tukeen.

Toistaiseksi Euroopan kriisimaiden julkinen talous on jatkanut heikkenemistään. Suhteessa bkt:hen sen uskotaan olevan tänä vuonna 2 prosenttia. Espanja ja Italia ovat joutuneet tinkimään julkisen talouden alijäämiensä leikkaustavoitteista. Espanja nosti vuoden 2012 alijäämätavoitteen jo 6,3 prosenttiin bkt:sta ja vuoden 2013 tavoitteensa 3 prosenttiin. Italiakin on nostanut arviotaan julkisen talouden alijäämästä. Toisaalta rakenteellisten alijäämien reilu supistuminen ja tämän kehityksen ennustettu jatkuminen osoittaa kuitenkin, että kiristynyt finanssipolitiikka on tasapainottamassa julkista taloutta kriisimaissa.

Tähän asti Kreikka ja Espanja ovat tehneet eniten julkisen talouden vakauttamiseksi. Tätä kuvastaa se, että EU:n komissio on arvioinut Espanjan julkisen kulutuksen määrän supistuvan tänä vuonna 6,9 prosenttia ja ensi vuonna 3,5 prosenttia. Kreikan vastaavat luvut olivat tässä keväisessä arvioissa 11 ja 9,5 prosenttia. Myös Portugalin supistumiset ovat huomattavia. Sen sijaan Italiassa supistuminen jää alle prosenttiin. EU-alueella keskimäärin julkinen kulutus on supistumassa alle puoli prosenttia.

Nimellispalkat ovat joustaneet selvästi alaspäin Irlannissa ja Kreikassa. Sen sijaan Italian ja Espanjan palkkakehitys on ollut lähellä EU-alueen keskimääristä.

Onko eurokriisiin ratkaisua?

Euroopan keskuspankki (EKP) on nousemassa päärooliin Euroopan valtioiden ja pankkien rahoituskriisin ratkaisemisessa. EKP on alustavasti lupautunut alentamaan joukkovelkakirjaostoillaan sellaisen kriisimaan korkoa, joka pyytää tukea (aluksi) Euroopan väliaikaisesta kriisirahastosta ja hyväksyy tämän tuen saamisen edellyttämät ehdot. Tämä ehdollisuus, selkeän ja tinkimättömän säännön mitä ilmeisin puuttuminen EKP:n joukkovelkakirjaostoilta sekä näiden ostojen ilmoitettu rajoittuminen lyhyisiin maturiteetteihin vie tehoa pois niiden kyvyllä alentaa kriisimaiden korkoja. Toisaalta on nähty, että EKP:n neuvoston alustava päätös ja sitä edeltänyt pääjohtajan ilmoitus keskuspankin aktiivisesta roolista on jo rauhoittanut markkinoita ja alentanut Espanjan ja Italian valtionlainojen pitkiä korkoja. Voidaan odottaa, että EKP pyrkii alentamaan kriisimaiden suhteettoman korkeaksi kokemiaan riskipreemioita ja että se tulee tässä jollakin tavalla onnistumaan.

Viimeisen parin vuoden aikana euromaat ovat rakentaneet melkoisen kriisintorjuntamekanismin, mikä on jo vaatinut suuria sijoituksia alueen kaikilta mailta. Kaikkiaan EU:n kriisinhoitosysteemin luotonantokyky nousee maksimissaan 800 miljardiin euroon. Tämän järjestelmän ytimen muodostavat väliaikainen ja pysyvä kriisirahasto, joiden yhteen laskettu luotonantovara on 700 miljardia euroa. Euroopan kriisinhoitojärjestelmä on myöntänyt tukea jo noin 300 miljardia euroa. Euroopan omien ohjelmien lisäksi IMF on sitoutunut tukemaan eurokriisiä 150 miljardilla eurolla. Kriisirahasto on puskuri, joka kriitikkistä huolimatta on ollut tähän asti keskeisin väline eurokriisin lievittämiseksi. Ensi vuonna, kun pysyvän rahaston toiminta vakiintuu, mahdollisuudet ohjata rahoitusta oman pääoman ehdoin myös eurooppalaisille pankeille parantuvat, mikä osaltaan lisää tuen tehoa ja keinovalikoimaa.

Suomen ehdottamat julkisella omaisuudella vakuutetut joukkovelkakirjat voisivat olla yksi lisäkeino, jolla kriisimaat voivat helpottaa rahoituksen saantiaan. Tuskin tämä instrumentti olisi merkitykseltään niin suuri, että se tekisi tarpeettomaksi EKP:n ja Euroopan kriisinhoitojärjestelmän ponnistelut.

Vastaista kehitystä arvioitaessa on nähtävä, että kriisimaiden tuen tarve käy ylivoimaisen suureksi, jos euroalueen reaalitytalo- os kaikesta huolimatta vain supistuu. Taantumien pitkittyminen ja tyytyminen vain siihen, että kriisimaat tekevät rakenteellisia uudistuksia ja julkisen talouden säästöjä, vie lopulta umpikujaan. Näin tulisi pyrkiä toimiin, jotka vaikuttavat jo lyhyellä aikavälillä. Tässä rahapolitiikka on keskeisessä asemassa.

Suurimpien euromaiden johtajat sopivat viime kesäkuun lopulla 130 miljardin elvytyspaketista tarkoituksena tukea alueen talouskasvua. Käytännössä tämä päätös ei kuitenkaan tule juuri lisäämään investointeja niin kuin tarkoitus oli. Esimerkiksi EU:n rakennerahaston osalta kysymys on vain käyttämättö-

mien varojen uudelleen käytöstä. Pyrkimyksen kasvattaa Euroopan investointipankin myöntämää rahoitusta tekee taas tyhjäksi alueen yritysten haluttomuus uusiin hankkeisiin riittämättömän kysynnän oloissa. Periaatteessa lisäelvytystä voisivat saada aikaan vain Euroopan luottokelpoiset maat, jos ne lisäisivät valtion omia infrastruktuurihankkeita.

Yhdysvalloissa kiristyspolitiikka uhkaa mutta investoinnit piristyvät

Yhdysvaltojen bkt kasvoi viime vuonna 1,8 prosenttia. Kasvu nojautui yksityiseen kulutukseen, joka kasvoi 2,5 prosenttia ja yli 5 prosenttia kasvaneisiin yksityisiin investointeihin. Asun- toinvestoinnit supistuivat vielä. Finanssipolitiikka hidasti talouskasvua sillä perusteella, että julkisen kulutuksen volyyymi supistui yli 3 prosenttia.

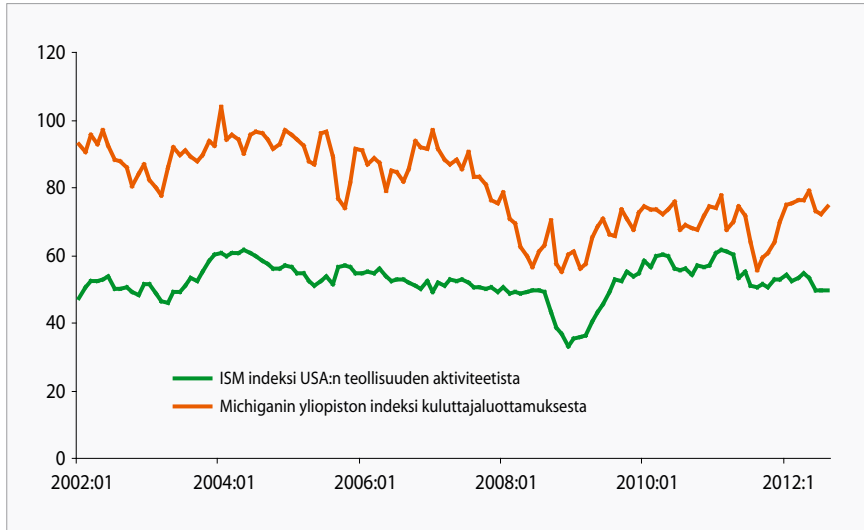
Yhdysvaltojen talouskasvun ennustetaan kiihtyvän tänä vuonna 2,0 prosenttiin ja ensi vuonna 2,5 prosenttiin. Kasvua tukevat ennen kaikkea yksityisten investointien ja myös kesto- kulutustavaroiden kysynnän voimakas kasvu. Kun kotitalouksien velanhoitokulut suhteessa tuloihin ovat vaipuneet jo parin vuosikymmenen takaiselle tasolle, myös asuntomarkkinoiden elpymiselle alkaa olla edellytyksiä. Asuntojen hinnat, rakennus- luvat, aloitukset ja rakentaminen ovat kääntyneet selvään nousuun. Työllisyystilanteesta ei ole kuitenkaan tapahtunut oleellista paranemista

Yhdysvaltojen talouskehityksen suurin riski liittyy finanssi- politiikkaan. Uhkana on yhteensä noin 600 miljardin dollarin (4 prosenttia bkt:stä, ns. *fiscal cliff*) kiristystoimet vuoden 2013 alusta, elleivät presidentti ja kongressi pääse ennen vuoden- vaihdetta sopuun vero- ja menoratkaisuista. Vaikeaan tilan- teeseen voidaan suistua, koska ilman uusia päätöksiä astuvat voimaan aiemmin sovitut automaattiset menoleikkaukset, ja samalla päättyvät työttömyyskorvausten kestoajan pidennyk- set sekä eräät kevennykset verotuksessa ja työnantajamaksuis- sa. Ennusteessamme oletetaan kuitenkin, että – marraskuun vaalien tuloksesta riippumatta – tilanteeseen löydetään osit- tainen ratkaisu, jonka ansiosta kiristystoimien vaikutus vuonna 2013 jää melko vähäiseksi.

Kiinan uusi kasvustrategia vaikeuksissa

Kiinan talouskasvun hidastuminen jatkui kuluvan vuoden al- kupuoliskolla jääden 7,8 prosenttiin, vain niukasti virallisen 7,5 prosentin kasvutavoitteen yläpuolelle. Tuoreimmat luvut vii- taavat jopa selvempään kasvun hidastumiseen kuin alkuvuo- den bkt-luvut. Viennissä on ollut ongelmia, mutta investointien kasvu on kuitenkin jatkunut vahvana. Palvelujen ja rakentami-

Kuvio 3. USA:n talouden indikaattoreita 2002:01–2012:08.

Lähde: ISM, University of Michigan.

senkin näkymät näyttävät hyviltä, eikä vähittäiskaupassakaan kasvun hidastuminen ole ollut kovin tuntuva, joskin kuluttajaluottamus on kesän aikana heikentynyt selvästi.

Kiinan talouspolitiikan odotetaan reagoivan kasvun hidastumiseen voimakkaasti. Kaiketi toimet tulevat painottumaan investointien edistämiseen. Viennin pudotukseen on vaikea löytää voimakkaita kotimaisia lääkkeitä. Kiinan elvytys tulee osin perustumaan rahapolitiikkaan, so. ohjauksen alentamiseen sekä pankkien reservivaatimuksien höllentämiseen. Kuluvalle vuosineljänneksellä Kiinan kasvu hidastunee vielä jonkin verran, mutta loppuvuoden elvytystoimet tuottavat 7,7 prosentin kasvun kuluvalle vuodelle. Ensi vuonna tilanteen ennustetaan kohentuvan niin, että maa ylittää jo 8,5 prosentin kasvuun.

Japanin jälleenrakennus vauhdissa mutta vienti hiipuu

Maaliskuun 2011 maanjäristyksen, tsunamin ja ydinvoimalakatastrofin jälkeinen jälleenrakennus on alkanut näkyä yhä selvemmin Japanin taloudessa: yksityiset ja julkiset investoinnit sekä tuonti ovat tänä vuonna ylittäneet selvästi aiempaa kovempaan vauhtiin. Kokonaistuotantokin kasvoi 1. neljänneksellä 2,8 prosenttia, mutta kasvu on sen jälkeen hidastunut selvästi erityisesti viennin vaikeuksien seurauksena. Japanin parlamentin tuore päätös kaksinkertaistaa arvonlisäveroprosentti 10:een lokakuuhun 2015 mennessä tulee kiihdyttämään inflaatiota ja aikaistamaan yksityistä kulutusta jonkin verran lähivuosina. Lisäbudjetit ja rahapolitiikan erityistoimet (velkakirjaostot) tulevat ylläpitämään kotimaista kysyntää, mutta maan talouskasvulle on hyvin suuri merkitys sillä, miten sen vienti Kiinaan ja Euroop-

paan elpyy lähiaikoina. Japanin bkt:n ennustetaan kasvavan tänä vuonna 2,0 prosenttia ja ensi vuonna 2,3 prosenttia.

Venäjän kasvu jatkuu tasaisena

Venäjältä tuli tänä kesänä kauppajärjestö WTO:n jäsen, mikä merkitsee sille vähitellen vilkastuvaa ulkomaankauppaa ja myös ulkomaisia investointeja. Maan talouskasvu oli vuoden alkupuoliskolla keväällä ennustamamme 4,5 prosentin luokkaa mutta on hidastumaan päin. Teollisuustuotanto hidastui hieman mutta investoinnit vilkastuivat ja vähittäiskaupan kasvu jatkui runsaan 7 prosentin vauhtia. Työttömyysaste putosi jo 5,4 prosenttiin eli melkein prosenttiyksikön viime vuodesta, mikä yhdessä kevenevän rahapolitiikan ja nousevien

palkkojen kanssa tukee kotimaista kysyntää. Inflaatiosta ja öljyn hinnasta ei näytä muodostuvan uhkia Venäjän taloudelle, jonka kasvu jatkuu lähiaikoina noin neljän prosentin vauhtia.

Intia ja Brasilia tarvitsevat elvyytystä

Myös Intian talouskasvu on hidastunut. Kuluvan vuoden toisella neljänneksellä kokonaistuotanto kuitenkin piristyi jonkin

Taulukko 2. Kansainvälinen talous.

	Osuus maailman BKT:sta	Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)		
		2011	2012e	2013e
Yhdysvallat	19,1	1,7	2,0	2,5
Eur-17	14,2	1,5	-0,3	1,1
Saksa	3,9	3,0	1,0	1,8
Ranska	2,8	1,7	0,2	1,3
Italia	2,3	0,4	-2,0	0,4
EU27	20,1	1,5	-0,1	1,3
Ruotsi	0,5	3,9	1,8	2,5
Iso-Britannia	2,9	0,8	-0,3	1,0
Kiina	14,3	9,1	7,7	8,5
Intia	5,7	6,9	5,5	7,0
Japani	5,6	-0,7	2,0	2,3
Venäjä	3,0	4,3	3,8	4,0
Brasilia	2,9	2,7	2,5	4,0

Osuudet maailman bkt:sta perustuvat IMF:n ostovoimakorjattuihin lukuun. Maailman bkt 2011 oli 78 897 miljardia dollaria eli 56 679 miljardia euroa, josta Suomen osuus oli 0,248 %.

Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos.

verran ja kasvoi 5,5 prosenttia edellisvuodesta. Intian valuutan rupeen devalvoituminen tukee vientiä niin, että talouskasvu kiihtyy kuluvan vuoden 5,5 prosentista 7,0 prosenttiin ensi vuonna. Brasiliassa kasvu jäi tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä vain 0,8 prosenttiin. Brasilia kärsii ainakin väliaikaisesti raaka-aineiden maailmankaupan hiipumisesta. Maan keskuspankki on alentanut ohjauskorkoa selvästi ja antanut valuutan heikentyä yli 20 prosenttia vuodentakaisesta tasostaan. Kilpailukyvyyn parantumisen vaikutukset tulevat näky-mään Brasilian viennissä lähiaikoina. Äskettäin hyväksytty 53 miljardin euron elvytyspaketti teiden ja rautateiden rakentamiseksi tulevina vuosina auttaa myös.

Ruuan hinta nousussa, korot laskussa

Alkuvuonna esiintyneet pelot Iraniin kohdistuvien sanktioiden vaikutuksista öljymarkkinoihin pystyttiin torjumaan OPEC-maiden lisätarjonnalla. Öljyn hinta on tosin jo noussut alkukesän matalista lukemista. Jatkossa öljyn hintaan ei ole kuitenkaan odotettavissa tuntuvia muutoksia niin, että sekä tänä että ensi vuonna öljyn keskihinta on lähellä viime vuoden keskihintaa, joka oli 111 dollaria tynnyriltä.

Kuivuus ja siitä selittyvät niukat sadot monilla maailman ruoka- ja rehuviljan suurilla tuotantoalueilla ovat nostaneet ruuan maailmanmarkkinahintoja. Tämä on aikaansaamassa inflaatio-sysäyksen. Tätä kehitystä voimistaa se, että Yhdysvallat käyttää hupenevaa satoaan osittain biopolttoaineeksi eikä ravinnoksi. Ruoka-aineiden hintojen nousu jatkuu vielä jonkin aikaa ja tasaantuu ensi vuonna, ellei uusia häiriöitä tule. Muiden raaka-aineiden hinnoissa on odotettavissa korkeintaan lievää nousua.

Euroalueen kuluttajahintojen nousun 12 kuukauden keskiarvo oli heinäkuussa 2,7 prosenttia, sama kuin koko viime vuonna. Pohjainflaatio on pysynyt pitkään hieman kahden prosentin alapuolella, mutta veronkorotukset ja energian hinnan nousu ovat vielä viime kuukausina pitäneet yllä yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin 2,4 prosentin nousua. Tuottajahintojen ja työvoimakustannusten nousu on kuitenkin hidastumassa niin, että koko kuluvan vuoden inflaatioksi euroalueella muodostuu 2,5 prosenttia. Ensi vuoden osalta markkinoiden odotukset ovat asettuneet vajaan kahteen prosenttiin.

Euroopan keskuspankin (EKP) odotetaan alentavan ohjauskorkoaan nykyisestä 0,75 prosentista neljäsosapro-sentilla jo syyskuun kokouksessaan ja uudelleen ennen vuodenvaihdetta. Tämä edellyttää myös päätöstä siitä, pudotetaanko pankkien EKP:hen tekemien talletusten korko nol-lan alapuolelle, mikä saattaisi olla suurempi vaikutus niiden antolainaukseen kuin sinänsä ohjauskoron alentamisella. Elvytystarkoituksessa EKP

voisi myös sitoutua avoimesti – Yhdysvaltain keskuspankin tavoin – pitämään ohjauskorkonsa matalana pitkän aikaa, mutta se tulee ennemminkin pitämään kiinni liikkumavarastaan vaa-lia vajaan kahden prosentin inflaatiotavoitettaan. Ohjauskoron laskuodotukset ovat kuitenkin painaneet 3 kuukauden euriborin hieman alle 0,3 prosentin, jolta tasolta sen ei odoteta oleellisesti muuttuvan ensi vuodentakaa aikana.

Useiden maiden pitkien valtionlainojen koroissa on viime aikoina tapahtunut selvää laskua. Esimerkiksi Suomen ja Saksan 10-vuotisten lainojen korot ovat alentuneet lähelle 1,5 prosenttia pitkälti ns. turvasatamavaikutuksen ansiosta. Yhdysvaltojen korkotasoon kohdistuu paineita maan finanssipolitiikkaan liittyvän epävarmuuden takia. Euroalueen kriisimaiden korot ovat pysyneet korkeina mutta myös vaihdelleet paljon ennen kaikkea EKP:n ja kriisirahastojen toimiin kohdistuneiden odotusten muuttuessa. Mikäli EKP ryhtyy odotettuihin laajamittaisiin velkakirjaostoihin, alenevat kriisimaiden korot ainakin joksikin aikaa, mutta samalla turvasatamavaikutus muiden maiden korkoihin heikkenee. Ennusteessa oletetaan kuitenkin esimerkiksi Suomen ja Saksan korkojen mahdollisen nousun jäävän vuosi-tasolla hyvin pieneksi.

Taulukko 3. Ennusteen keskeisiä lukuja.

	2011	2012e	2013e
Työttömyysaste (%)	7,8	7,6	7,6
Työttömät (1 000)	209	205	205
Työlliset (1 000)	2 474	2 484	2 493
Työllisyysaste (%)	68,6	69,1	69,5
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi (%)	3,4	3,0	2,8
Ansiotaso, ansiotasoindeksi (%)	2,8	3,4	2,6
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaali-tulot (%)	0,0	1,0	0,5
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. €)	-2,2	-2,1	-0,4
Kauppataaseen ylijäämä (mrd. €)	-1,2	-1,1	-0,2
Valtiontalouden rahoitusylijäämä			
mrd. €	-5,6	-4,5	-2,0
% BKT:sta	-3,0	-2,3	-1,0
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä			
mrd. €	-1,2	-0,0	2,6
% BKT:sta	-0,6	-0,0	1,3
Velkaantumistaso (Emu-velka)			
% BKT:sta	49,1	50,0	49,0
Veroaste, %	43,4	43,8	44,2
Lyhyet korot (3 kk:n euribor)	1,4	0,6	0,3
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.)	3,0	1,8	1,6

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansääjien tutkimuslaitos.

Kuluvan vuoden 2. neljänneksellä euron dollarikurssi heikkeni runsaat 7 prosenttia, minkä jälkeen se on pysynyt lähes ennallaan. Kurssiin vaikuttaa oleellisesti valuuttamarkkinoiden arvio talouskasvun ja erilaisten kriisitekijöiden kehityksestä euroalueella ja Yhdysvalloissa. Ennusteessa kurssin oletetaan pysyvän nykytasolla. Suomen kannalta on myös merkittävää, että Ruotsin kruunu on kesän aikana vahvistunut kymmenisen prosenttia – tosin toistaiseksi se on vain palannut maaliskuun alun tasolle.

Ulkomaankauppa

Viime vuonna suhteellisen voimakas kotimainen kysyntä tuki tavaroiden ja palveluiden tuontia, jonka volyyymi kasvoi lopulta 5,7 prosenttia. Tuontihinnat nousivat samaan aikaan keskimäärin 6,3 prosenttia. Se, että vienti kasvoi vain 2,6 prosenttia ja että vientihinnat nousivat vain 4,3 prosenttia, veti tavaroiden ja palveluiden taseen 1,3 miljardia euroa alijäämäiseksi. Mainittakoon, että lopullisessa viime heinäkuussa julkaistussa vuositilinpäätöksessä sekä tuonnin että viennin viime vuoden kasvuluvut olivat selvästi suuremmat kuin maaliskuun vuosienakossa. Esimerkiksi palveluiden viennin muutos, joka aluksi raportoitiin -8,6 prosentiksi, täsmentyi lopulta +2,3 prosentiksi.

Tämän vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla tavaratuonnin arvo on supistunut kaksi prosenttia ja tavaraviennin arvo puoli prosenttia viime vuodesta, mikä on riittänyt tasapainottamaan alijäämäisen kauppataaseen. Koska vaihtosuhte on myös heikentynyt tuontihintojen noustessa vientihintoja nopeammin, on tavaratuonnin määrä pudonnut jo selvästi viennin määrää enemmän. Loppuvuodesta tuontihintojen odotetaan kuitenkin nousevan raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen perässä, minkä vuoksi kauppataaseen syntyy taas tuntuva alijäämä.

Koko viennin määrä kasvaa tänä vuonna vain runsaan prosentin. Vastaavasti tuonnin määrä supistuu 0,6 prosenttia. Ilmeisesti tämän vuoden laimeaa tuontia selittää osin se, että viime vuoden runsaalla tuonnilla on tyydytetty tämän vuoden kysyntää. Suomen vientimarkkinoiden hienoinen elpyminen kohottaa viennin volyymin ensi vuoden kasvun vajaan viiteen prosenttiin. Palveluvienti kasvaa 7 prosenttia, heijastaen Suomen viennin palveluvaltaistumisen trendiä. Pitkästä aikaa myös elektroniikkateollisuuden vienti tukee palveluviennin kasvua. Kotimai-

sen kysynnän hitaan kasvun vuoksi tuonnin määrä kasvaa ensi vuonna vain noin kolme prosenttia.

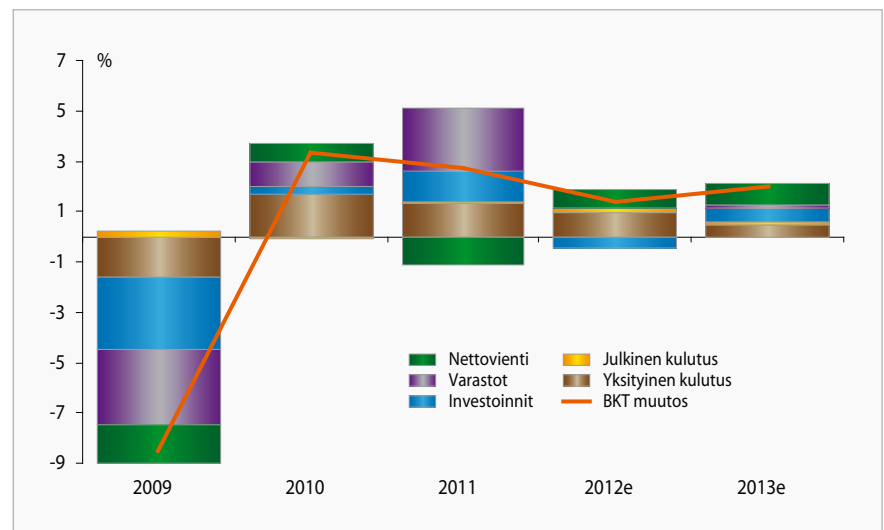
Kauppataase jää tänä vuonna noin miljardi euroa alijäämäiseksi. Tavaraviennin nopeahko kasvu supistaa kauppataaseen alijäämän ensi vuonna runsaaseen 200 miljoonaan euroon. Palvelutase on ensi vuonna jo lähes miljardi euroa ylijäämäinen. Tuotannon tekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase on sekä tänä että ensi vuonna yli miljardi euroa alijäämäinen. Vaihtotaseen vaje kohoaa jopa kahteen miljardiin euroon tänä vuonna, mutta ensi vuonna se on enää vajaat 400 miljoonaa euroa.

Peruspalvelut kasvavat muuta taloutta hitaammin

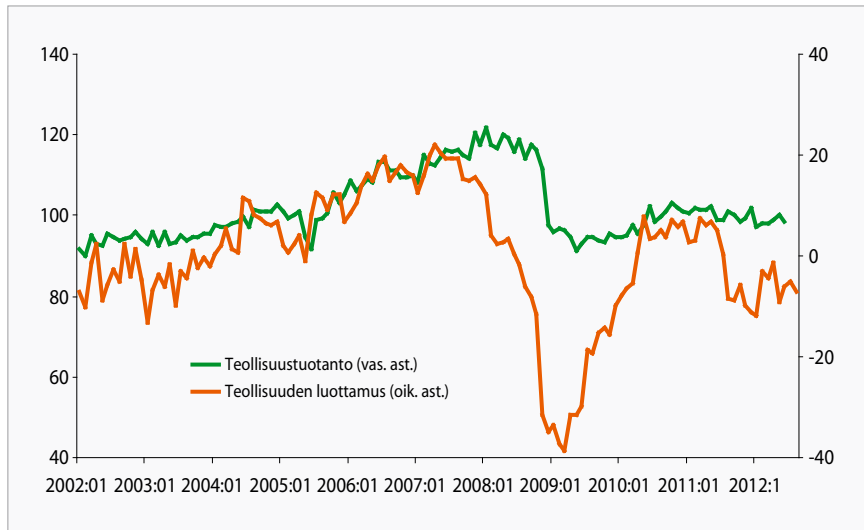
Lähes kaikkien toimialojen kasvu hidastuu tänä vuonna. Teollisuuden arvonnäky kasvaa tänä vuonna vajaan prosentin ja ensi vuonna jo lähes 3 prosenttia. Tänä vuonna kemianteollisuus kasvaa nopeimmin. Metsäteollisuuden tuotanto sen sijaan supistuu lähes viisi prosenttia mutta kääntyy ensi vuonna tuntuvaan kasvuun muun muassa Venäjän WTO-jäsenyyden ansiosta. Niin ikään elektroniikkateollisuus, jonka tuotanto supistuu tänä vuonna, kasvaa ensi vuonna jonkin verran. Muu teollisuus – lähinnä kemian teollisuus ja elintarviketeollisuus – sen sijaan kasvaa tänä ja ensi vuonna 3–4 prosentin vauhtia. Metalliteollisuus kasvaa tänä ja ensi vuonna 1–2 prosentin vauhtia.

Palveluissa kasvavat nopeimmin erilaiset liike-elämän palvelut (ml. kiinteistöpalvelut) sekä majoitus- ja ravitsemuspalvelut, joille antaa vauhtia venäläisten matkailu. Nämä palvelut kasvavat ensi vuonnakin noin kolme prosenttia. Kaupan kasvu on tämän vuoden mittaan hidastunut eniten, ja yksityisen kulutuk-

Kuvio 4. Tuotannon kasvun osatekijät 2009–2013.

Kuvio 5. Teollisuuden luottamus ja teollisuustuotanto Suomessa 2002:01–2012:8.

Lähde: Eurostat.

sen hidastuminen pitää sen kasvun ensi vuonnakin vain yhden prosentin tuntumassa. Rakentaminen supistuu tänä vuonna mutta alkaa kasvaa jo ensi vuonna. Raskaan teollisuuden elpyminen ensi vuonna tukee kuljetusten kasvua. Julkisen talouden säästöt pitävät peruspalveluiden kasvun yhden prosentin tuntumassa sekä tänä että ensi vuonna.

Asuntoinvestoinnit laskussa

Investointien kokonaismäärä kasvoi viime vuonna noin 6,8 prosenttia. Tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kasvu verrattuna edellisen vuoden vastaavaan neljännekseen oli 2,2 prosenttia. Hiipuvat suhdanneodotukset tulevat vaikuttamaan myös kuluvan vuoden investointeihin kokonaisuudessaan, mutta vuonna 2013 niissä koetaan hieman piristyvää kasvua.

Asuntorakentamisen nousu taittui viime vuoden viimeisellä neljänneksellä, ja se supistui tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 2,4 prosenttia. Asuinrakentamisen rakennusluvut ovat kuluvan vuoden aikana laskeneet jyrkästi viime vuoteen verrattuna. Ennustamme, että asuinrakentamisen volyymi vähenee tänä vuonna 4 prosenttia. Ensi vuonna se kääntyy jälleen 3,2 prosentin kasvuun. Muu talonrakentaminen oli vielä kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä lievässä kasvussa vuodentakaiseen nähden. Kuitenkin koko vuoden osalta se supistuu noin prosentilla. Ensi vuonna muussa talonrakentamisessakin koetaan 4,3 prosentin kasvu. Maa- ja vesirakentaminen supistuivat viime vuonna voimakkaasti. Supistuminen oli tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä jo huomatta-

vasti laimeampaa. Kokonaisuudessaan tänä vuonna maa- ja vesirakennus supistuu lievästi mutta kasvaa ensi vuonna 2,5 prosenttia.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit kasvoivat viime vuonna voimakkaasti, mutta vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kasvu oli jo hidastunut loppuvuoteen verrattuna. Kone- ja laiteinvestoinnit vaihtelevat voimakkaasti suhdanteiden mukaan, ja epävarmat talousnäkyvät heikentävät näiden investointien kasvua tänä vuonna. Ennustamme että niiden volyymi supistuu tänä vuonna 2,5 prosenttia. Ensi vuonna paranevat näkyvät nostavat reaalisen kasvun 1,8 prosenttiin.

Kaiken kaikkiaan yksityisten investointien määrän ennustetaan vähenevän tänä vuonna 2,4 prosenttia ja kasvavan 4 prosenttia ensi vuonna. Julkiset investoinnit

supistuvat tänä vuonna 1,6 prosenttia ja ensi vuonna 2,8 prosenttia lähinnä kuntien kireän taloustilanteen johdosta.

Työllisyys kasvaa tasaisesti mutta hitaasti

Työllisten määrä kasvoi viime vuoden aikana keskimäärin 1,1 prosenttia. Kuluvan vuoden aikana työvoimatiedustelun työllisyys on kasvanut tammikuuta ja kesäkuuta lukuun ottamatta joka kuukausi, mutta työvoimatoimistoihin työttömiksi työnhakijoiksi ilmoittautuneiden määrä on nyt kasvanut useana kuukautena peräkkäin vuoden takaiseen verrattuna. Loppuvuonna työllisyys ei enää kasva, ja se saattaa jopa vähentyä. Ennustamme työllisyyden kasvavan sekä kuluvana että ensi vuonna keskimäärin 0,4 prosentin vauhtia.

Taantuman aikana tyypillisesti väestön työvoimaosuus laskee, koska vaille työtä jääneitä poistuu työvoimasta aktiivisen työnhaun loppuessa. Työtilanteen parantuessa työvoimaosuus yleensä jälleen kasvaa. Myös väestön ikärakenteen vanheneminen myötävaikuttaa työvoimaosuuden pienenemiseen, koska työvoimaosuus on kasvavissa vanhemmissa ikäluokissa alempi, joskin vanhimman ikäluokan työvoimaan osallistuminen on kasvanut jatkuvasti. Viime vuonna työvoimaosuus pysyi muuttumattomana, ja tämän vuoden alkupuolella miesten työvoimaosuus on keskimäärin hieman laskenut ja naisten nousut edellisen vuoden vastaaviin kuukausiin verrattuna. Tänä ja ensi vuonna työvoimaosuudessa kokonaisuudessaan ei tapahdu merkittäviä muutoksia.

Työvoima kasvaa työvoimaan osallistumisen ja väestönkasvun yhteisvaikutuksesta 0,3 prosenttia kumpanakin vuonna.

Työllisyyden ja työvoiman määrän muutosten yhteisvaikutuksesta työttömyysaste laskee tänä vuonna 7,6 prosenttiin ja pysyy ennallaan ensi vuonna.

Työn määrän sopeutuminen taloudessa tapahtuu paitsi työllisyyden muutoksien myös työtuntien kautta. Työtunteja on helpompi sopeuttaa kuin työllisyyttä, ja tyypillisesti työtunnit supistuvat talouden taantuessa aluksi työllisyyttä enemmän, ja tuotannon kääntyessä taas kasvuun myös alkavat nousta ennen työllisyyslukuja. Kasvun jatkuessa kehitys kääntyy ennen pitkää päinvastaiseksi eli työllisyys kasvaa enemmän kuin työtunnit. Vuonna 2011 tunnit kasvoivat jo hieman vähemmän kuin työllisyys eli 0,9 prosenttia. Voimakasta työllistymistä ei ennusteperiodilla tapahdu, ja tänä ja ensi vuonna työtunnit kasvavat lähes samaa tahtia kuin työllisyys eli 0,3 prosenttia ja 0,4 prosenttia.

Talouden kasvu ja taantuminen tapahtuvat osittain myös tuottavuuden kasvun kautta. Bkt:n 1,4 prosentin kasvu ja työtuntien 0,3 prosentin kasvu tänä vuonna merkitsee 1,1 prosentin tuottavuuden kasvua työtuntia kohden. Vuonna 2013 tuottavuus kasvaa vastaavasti 1,6 prosenttia työntuntia kohden.

Veronkorotukset jarruttavat inflaation hidastumista

Suomen kuluttajahintojen odotetaan nousevan loppuvuonna jotakuinkin alkuvuoden tahtiin, joten kuluvan vuoden inflaatiovauhdiksi muodostuu 3,0 prosenttia. Viime vuodenvaihteen veronkorotusten vaikutukset tuntuvat koko vuoden ajan, ja huhtikuun alussa tulivat lisäksi autoveron muutokset ja ajoneuvoveron nosto. Ilman veronkorotuksia kuluttajahintojen nousu olisi jäänyt liki prosenttiyksikön hitaammaksi. Loppu-

Taulukko 4. Kysynnän ja tarjonnan tase.

	2011 Mrd. €	2011	2012e	2013e
		Määrän muutos (%)		
Bruttokansantuote	189,4	2,7	1,4	2,0
Tuonti	78,3	5,7	-0,6	2,9
Kokonaistarjonta	267,7	3,6	0,9	2,3
Vienti	77,1	2,6	1,2	4,8
Kulutus	151,2	1,8	1,4	0,7
– yksityinen	105,2	2,5	1,7	0,8
– julkinen	46,0	0,4	0,7	0,5
Investoinnit	37,1	6,8	-2,3	3,1
– yksityiset	32,4	7,7	-2,4	4,0
– julkiset	4,6	0,6	-1,6	-2,8
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero) ¹	2,4	2,5	0,0	0,1
Kokonaiskysyntä	267,7	3,6	0,9	2,3

¹ Määrän muutos on prosenttiyksikköä bkt:hen.

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

vuonna nousua jarruttaa ennen kaikkea korkojen aleneminen, mutta vastakkaiseen suuntaan vaikuttaa ruuan ja liikenteen kallistuminen.

Ensi vuonna arvonlisäveron yhden prosenttiyksikön korotus nostaa kuluttajahintoja yhteensä ainakin 0,6 prosenttiyksiköllä. Lisäksi nousevat ajoneuvovero ja varainsiirtovero, ja lehtien alv:n korotuksen vaikutuksesta osa siirtyy ensi vuoden puolelle. Veronkorotusten vaikutus kuluttajahintoihin vuonna 2013 on yhteensä noin yksi prosenttiyksikkö. Toisaalta erityisesti ruuan hinnan nousun ei odoteta enää jatkuvan yhtä voimakkaana. Koko vuoden inflaatio jää hieman tämänvuotista matalammaksi, 2,8 prosenttiin.

Raamisopimus pitää ansiokehityksen maltillisena

Kuluttajahintojen voimakas nousuvauhti käänsi reaaliansiokkehityksen viime vuonna negatiiviseksi. Reaaliensiot laskivat 0,7 prosenttia, kun nimellisansiot nousivat 2,8 prosenttia ja kuluttajahinnat vastaavasti 3,4 prosenttia. Edellisen kerran negatiivien reaaliansiokkehitys toteutui keskellä suurta lamaa vuonna 1993. Keskipalkat, joissa näkyy mm. ylitöiden vaikutus, nousivat kuitenkin hieman ansiotasoindeksin muutosta nopeammin eli 3,1 prosenttia. Myös maksetut tulospalkkiot lisääntyivät edellisvuodesta.

Keskusjärjestöjen marraskuussa 2011 allekirjoittama laaja työmarkkinasopimus raamittaa kattavasti kuluvan ja ensi vuoden ansiokkehityksen. Raamisopimuksen piirissä on 91 prosenttia palkansaajista yksityisellä sektorilla ja 100 prosenttia julkisella puolella. Sopimuskauden kesto on pääosin 25 kuukautta, ja sopimukset ovat voimassa näin vielä ensi vuoden. Ensimmäisen vuoden sopimuskorotukset (palkankorotukset ja työehtojen muutosten kustannukset) ovat 2,4 prosenttia. Toisena vuonna sopimuskorotukset ovat tätä matalammat eli 1,9 prosenttia. Sopimuksen alakohtaiset sopimukset poikkeavat toisistaan mm. yleiskorotusten ja paikallisesti sovittavien erien painotuksessa.

Kuluvan vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon aikana ansiot nousivat 3,8 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna, ja tämä nousu pitää sisällään sopimuskorotusten ja palkkaliukuman ohella myös sopimuskauden alussa maksetun 150 euron kertaerän. Loppuvuonna palkkojen nousu hieman hidastuu, ja koko vuoden ansioiden nousuksi muodostuu 3,4 prosenttia. Ensi vuonna ansiot nousevat hitaammin eli 2,6 prosenttia. Sopimuskorotukset ovat tällöin kuluvan vuoden tasoa pienemmät, ja mukana ei ole kertaerän vaikutusta. Palkkaliukumien lievä kasvu ei riitä kompensoimaan näiden tekijöiden vaikutusta.

Reaaliensioiden kehitys polkee liki paikoillaan ennustejaksolla. Kuluvana vuonna reaaliensioiden nousu jää 0,4 prosent-

tiin, ja ensi vuonna reaaliensiot vastaavasti laskevat liki yhtä paljon inflaatiovauhdin säilyessä kolmen prosentin tuntumassa.

Kotitalouksien yhteenlaskettu ostovoima sinnittelee pienessä kasvussa

Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot eivät nousseet lainkaan viime vuonna. Samalla tulojen pitkään jatkunut melko tasainen kasvu pysähtyi, vaikka tehtyjen työtuntien lisääntyminen vahvisti palkkasummaa ansiotason nousun ohella. Kotitalouksien tulojen nousu ylitti hintojen nousuvauhdin, sillä palkkatulot kasvoivat 4,4 prosenttia, sosiaalietuudet 3,7 prosenttia sekä omaisuus- ja yrittäjätulot yhteensä 4,1 prosenttia. Välittömiä veroja kotitaloudet kuitenkin maksoivat 7 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna.

Tänä vuonna ostovoima kääntyy takaisin loivaan kasvuun, vaikka palkkasumman kasvu hidastuu 3,7 prosenttiin. Hieman aiempaa ripeämmän ansioiden nousun vastapainona on työpanoksen hitaampi kasvu viime vuoteen verrattuna. Sosiaalietuuksien arvioidaan sen sijaan kasvavan edellisvuotta ja palkkasummaa vauhdikkaammin eli liki 5 prosenttia. Tähän vaikuttavat viime vuoden vauhdikasta inflaatiokehitystä heijastavat inflaatiotarkistukset, perusturvan korotukset ja eläketulojen rakenteellinen kasvu. Omaisuus- ja yrittäjätulot lisääntyvät niin ikään palkkatuloja jonkin verran ripeämmin kumpanakin ennustevuonna.

Kuluvana vuonna välittömät verot kasvavat likipitään kotitalouksien tulojen tahdissa mutta vakuutetun sosiaalivakuutusmaksut tätä vauhdikkaammin eli noin 6,5 prosenttia. Palkansaajien ansiotuloverotus säilyy keskimäärin lähes ennallaan, kun verotaulukoihin tehdään inflaatiotarkistukset ja verovähennysten korotukset ja karsimiset kompensoivat toistensa vaikutusta. Sosiaalivakuutusmaksujen kehityksessä näkyy puolestaan mm. työeläkemaksujen nousu. Kaiken kaikkiaan kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvavat kuluvana vuonna nimellisesti 4,2 prosenttia ja reaalisesti ostovoima kasvaa yhden prosentin.

Ensi vuonna ostovoiman arvioidaan lisääntyvän hitaammin kuin tänä vuonna. Tähän vaikuttaa sekä ansioiden nousun hidastuminen että kiristävä verotus. Palkkasumman kasvu jää 3,2 prosenttiin, ja myös sosiaalietuudet lisääntyvät hieman hitaammin kuin kuluvana vuonna eli noin 4,5 prosenttia. Valtion tuloveroasteikkoon ei tehdä inflaatiotarkistuksia, ja verotusta kiristää myös yli 100 000 euroa ansaitseville tuleva ns. solidaarisuusvero. Myös kunnallisverotus hieman kiristyy ja palkansaajien työeläkevakuutusmaksut nousevat edelleen. Kokonaisuutena verotus kiristyy, vaikka verotusta keventävätkin työtulo- ja perusvähennyksiin tulevat korotukset. Kotitalouksien käytettä-

vissä olevat tulot kasvavat ensi vuonna nimellisesti 3,5 prosenttia ja reaalisesti 0,5 prosenttia.

Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu selvästi vaisun ostovoimakehityksen vuoksi

Yksityinen kulutus lisääntyi viime vuonna 2,5 prosenttia, vaikka kotitalouksien reaalin ostovoima polki paikoillaan. Säästämisaste alenikin edellisvuoden 3,4 prosentista 1 prosenttiin. Aiempien vuosien suhteellisen tasainen tulokehitys mahdollisti kulutustarpeiden tyydyttämisen ja erityisesti kestokulutushyödykkeiden ostot lisääntyivät selvästi (8,2 %). Kotitalouksien lainakanta kasvoi runsaalla 6 miljardilla eurolla ja velkaantumisaste (lainakanta/käytettävissä olevat tulo) nousi 115,6 prosenttiin.

Ennakkotietojen mukaan yksityisen kulutuksen vahva viire jatkui alkuvuonna, vaikka kuluttajien luottamusta kuvaavat indikaattorit heikkenivät jyrkästi viime vuoden lopulla. Ensimmäisellä vuosineljänneksellä yksityisen kulutuksen volyyymi kasvoi peräti 5,8 prosenttia vuoden takaisesta. Voimakasta kasvua ylläpitivät edelleen kestävien kulutustavaroiden ostot, joita vilkas autokauppa kiritti tilapäisesti ennakoitaessa huhtikuussa voimaan tulleen autoveromuutoksen vaikutuksia. Päivittäistavaroiden ja palveluiden kulutus kasvoi hitaammin, 3–4 prosentin vauhtia.

Kulutuksen kasvuvauhti hidastuu vuoden aikana selvästi, kun kotitalouksien reaalin ostovoima lisääntyy vain noin prosentilla. Alkuvuonna ripeästi kohentunut kuluttajaluottamus on vuoden puolivälin tietämissä kääntynyt jälleen laskuun, ja myös vähittäiskaupan luottamusindikaattori on heikentynyt selvästi. Kuluvana vuonna yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan 1,7 prosenttia. Säästämisasteen lasku jatkuu edelleen siten, että viime vuoden yhden prosentin säästämisasteesta päädytään 0,4 prosentin tasolle.

Ensi vuonna kotitalouksien ostovoiman kasvu hidastuu puoleen prosenttiin ja tämä heijastuu yksityisen kulutuksen kehitykseen. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu 0,8 prosenttiin, mikä on selvästi aiempia vuosia vähemmän. Erot eri kulutusryhmien kehityksessä jäänevät pieniksi. Säästämisaste laskee edelleen ja on vain lievästi positiivinen (0,1 %) ensi vuonna.

Valtion verotuottojen kasvu jatkuu

Välillinen verotus kiristyi tänä vuonna tuntuvasti. Tupakan, alkoholin, makeisten, jäätelön, virvoitusjuomien, polttonesteiden ja arpajaisten valmisteveroja nostettiin. Autoveron tarkistus astui voimaan huhtikuun alussa. Veromuutosten seurauksena

välillisten verojen tuoton ennustetaan kasvavan yhteensä 6,5 prosenttia tänä vuonna.

Ensi vuoden alusta lähtien kaikkia arvonlisäverokantoja nostetaan prosenttiyksiköllä, mikä tuo verotuloja lisää noin 830 miljoonaa euroa vuositasolla. Niinpä tuotannon ja tuonnin verojen tuotto kasvaa ensi vuonna tuntuvasti siitäkin huolimatta, että veropohjan kasvu hidastuu samanaikaisesti. Yhteensä välillisten verojen kertymän ennustetaan kasvavan 8,0 prosentin vauhtia ensi vuonna.

Tänä vuonna valtion tuloveroasteikkoja tarkistettiin inflaation ja ansiotason nousun osalta samalla kun työtulovähennystä korotettiin. Jälkimmäinen toimenpide supistaa valtion verotuottoja noin 115 miljoonalla eurolla vuositasolla. Valtion saamat tuloverotuotot kuitenkin kasvavat tänä vuonna kohtuullisen palkkasummakehityksen ansiosta. Tuloverokertymää nostaa osaltaan pääomatuloveroasteikon kahden prosenttiyksikön nousu ja verotuksen porrastus 50 000 euroa ylittävältä osalta sekä listaamattomien yritysten osinkoverotuksen kiristyminen. Asuntolainojen korkovähennys supistui 15 prosenttiyksiköllä samalla kun kotitalousvähennys pieneni, mikä lisää valtion verotuottoja noin 140 miljoonalla eurolla. Valtion saamiin yhteisöverotuottoihin vaikuttavat erisuuntaiset tekijät: valtion saama osuus yhteisöverotuotoista nousee kuntien kustannuksella samalla kun yhteisöverokanta alenee 1,5 prosenttiyksiköllä. Kaiken kaikkiaan valtion saamien välittömien verojen ennustetaan kasvavan 3,6 prosenttia tänä vuonna.

Ensi vuonna palkkasumman kasvu hidastuu hieman. Valtion välittömien verojen tuottoa kuitenkin nostaa olennaisesti tuloveroasteikkojen ennalleen jättäminen, toisin sanoen se, että tarkistukset inflaation ja ansiotason nousun osalta jätetään tekemättä. Yli 100 000 euroa vuodessa ansaitsevien ansiotuloverotus kiristyy, lisäksi yli miljoonan euron perintöjen verotusta nostetaan ja suurten eläkkeiden verotusta kiristetään vastaamaan palkkatulojen verotusta. Näillä solidaarisuusveroilla kerätään noin 100 miljoonaa euroa vuositasolla laskettuna. Varainsiirtovero nousee 1,6 prosentista 2 prosenttiin samalla kun veropohjaa laajennetaan, mikä lisää valtion saamia verotuottoja noin 80 miljoonalla eurolla. Toisaalta valtion verotuloja supistavat t&k-menojen verovähennysoikeuden korottaminen ja teollisuuden poisto-oikeuden lisääminen; samaan suuntaan vaikuttavat myös pääomatuloverotuksessa huomioitavat uudet verokannustimet sijoittajalle. Kaiken kaikkiaan valtion saamien välittömien verotuottojen ennustetaan kasvavan 5,6 prosenttia ensi vuonna.

Valtionosuudet kunnille kasvavat tänä vuonna 3,6 prosenttia. Budjettiriihessä sovitut leikkaukset kiristävät valtionosuuksien kasvua niin, että ensi vuonna niiden ennustetaan kasvavan enää 1,2 prosentin vauhtia. Kaiken kaikkiaan kohtuullisen hitaasti kasvava menopuoli samanaikaisesti selvästi kasvavi-

en verotulojen kanssa parantaa valtion rahoitusasemaa tänä ja erityisesti ensi vuonna. Näin ollen valtion EDP-alijäämä pienee viime vuoden 5,6 miljardista eurosta 4,5 miljardiin euroon tänä ja 2,0 miljardiin euroon ensi vuonna.

Kuntien tilanteessa ei kohenemistä

Budjettiriihessä sovitut säästöt valtionosuuksissa lisäävät paineita kuntataloutta kohtaan, vaikka vielä viime vuonna kuntien saamat valtionosuudet kasvoivatkin yli 4 prosentin vauhtia. Viime vuonna kuntatalous oli noin 850 miljoonaa euroa alijäämäinen. Tuloveropohjan kasvu ja veroprosentin nostot useissa kunnissa eivät riitä kohentamaan kuntien rahoitusasemaa ennusteperiodilla. Kuntien tilannetta heikentää myös niiden saaman yhteisöverotuotto-osuuden pieneneminen tänä vuonna. Menopuolella on silti edelleen paineita erityisesti terveydenhuollossa, mikä ylläpitää kulutuksen kasvua. Taseitaan kunnat pyrkivät parantamaan nostamalla kiinteistöverokantojaan. Kaiken kaikkiaan kuntien saamien välittömien verotuottojen ennustetaan kasvavan tänä vuonna 3,2 prosenttia ja ensi vuonna 4,0 prosenttia. Samalla kuntatalouden alijäämä kasvaa yli miljardin euron suuruiseksi vuoteen 2013 mennessä.

Työeläkelaitosten ja sosiaaliturvarahastojen saamat maksutulot kehittyvät myönteisesti tänä ja ensi vuonna: sosiaaliturvamaksujen ennustetaan kasvavan noin 5 prosentin vauhtia molempina vuosina. Tähän vaikuttavat osaltaan ns. sosiaalilupossa sovitut 0,2 prosenttiyksikön suuruiset korotukset sekä työntekijä- että työnantajamaksuihin. Toisaalta inflaatiosta johtuvat eläkkeiden korkeat indeksikorotukset lisäävät työeläkelaitosten menoja kumpanakin ennustevuonna. Työttömyysturvan peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotettiin tänä vuonna, mikä puolestaan kasvattaa sosiaaliturvarahastojen menoja. Lapsilisien jäädyttäminen ensi vuonna tuo sitä vastoin pienen lisä säästön. Kaiken kaikkiaan työeläkelaitosten ja sosiaaliturvarahastojen ylijäämä pysyy lähes vakioisella tasolla bkt:hen nähden ennusteperiodilla.

Julkisyhteisöt ylijäämäisiksi ensi vuonna

Veroaste nousee tänä vuonna, kun välillinen verotus kiristyy ja sosiaaliturvamaksut nousevat. Sama trendi jatkuu ensi vuonna, kun edellisten lisäksi myös palkkaverotus kiristyy. Julkisten menojen suhde bkt:hen on taas laskussa, vaikka valtion kehyspäätösten menokiristykset ovat luonteeltaan takapainotteisia ajoittuen vaalikauden loppuun.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema kohenee tänä vuonna ja yhdenmukaisin perustein lasketuksi EDP-alijäämäksi ennustetaan 0 prosenttia bkt:sta. Ensi vuonna julkinen sektori kääntyy

ylijäämäiseksi ja sen ylijäämän ennustetaan olevan 1,3 prosenttia bkt:sta.

Finanssipolitiikka

Suomen finanssipolitiikka kiristyy jo tänä vuonna, mutta ensi vuonna selvemmin. Osoituksena tästä julkisten menojen suhde bkt:hen alenee tänä vuonna hieman ja ensi vuonna tämän vuoden 54,5 prosentista 53,5 prosenttiin. Vastaavasti veroaste, joka nousee jo tänä vuonna 0,4 prosenttiyksikköä viime vuodesta, nousee ensi vuonna vielä saman verran lisää. Ensi vuonna veroaste on 44,2 prosenttia.

Sitä taustaa vasten, että talouskasvu on verraten hidasta ja että työttömyysaste pysyy verraten korkeana 7,6 prosentissa sekä tänä että ensi vuonna, finanssipolitiikan mitoitusta voidaan pitää verraten tiukkana. Tämän ja ensi vuoden matalasuhdanteessa työllisyyttä olisi voitu edistää julkisilla infrastruktuurihankkeilla, mutta niiden käynnistämisen aikaviiveiden vuoksi se on jo liian myöhäistä. Sen sijaan joustavampaa olisi vaikuttaa työllisyyteen erilaisin suhdanneluontoisin avustuksin, joilla tuettaisiin niin yksityistä kuin kunnallistakin rakentamista. Rakentaminen on hidastunut selvästi ja sillä on merkittävä haitallinen vaikutus työmarkkinoihin.

Finanssipolitiikan suurin ongelma ei kuitenkaan ole sen tämän hetken mitoitus, vaan sen suhdannevaihtelu- ja vahvistavat määrätymisperusteet. Jos suhdanne heikkenee, finanssipolitiikka kiristetään. Nykytilanteessa, jossa avoimen kriisin mahdollisuus on ilmeinen, tarvittaisiin pikemmin mahdollisuutta talouspolitiikan tilannekohtaiseen reagointiin. Suomen julkisen sektorin suhteellisen hyvän rahoitusasema ja hyvä luottamus Suomen valtioon luotonottajana antavat mahdollisuuden suhdannevaihteluita tasoittavaankin politiikkaan. ■

Mihin menet, kilpailukyky?

Lyhyellä aikavälillä Suomen kilpailukyky vaihtelee ennen kaikkea työvoimakustannusten, työn tuottavuuden ja valuuttakurssien vaikutuksesta¹. Yksikkötyökustannus kuvaa yhden yksikön tuottamiseen tarvittavan työvoiman kustannusta. Yksikkötyökustannukset laskevat, jos työn tuottavuuden nousu on nimellispalkkojen (tai palkansaajakorvausten, joihin luetaan myös työnantajamaksut) nousua ripeämpää.

Tyypillisesti vientihyödykkeitä tuottavan tehdasteollisuuden kustannusvertailut ovat erityisen relevantteja maan ulkomaankaupan kannalta. Koko talouden osalta esitettyjen yksikkötyökustannusten informatiivisuus ulkoisen tasapainon kannalta on pienempi. Oheisissa kuvioissa on esitetty euroissa mitatun tehdasteollisuuden yksikkötyökustannuksen kehitys Suomessa, Ruotsissa ja Saksassa sekä nykyisellä euroalueella keskimäärin² vuodesta 2000 lähtien. Indeksiluku ei kuvaa yksikkötyökustannusten tason mahdollisia eroja eri maiden kesken; sen sijaan se heijastaa kustannusten tasoa vuoteen 2000 nähden, ja sen muutokset vuodesta toiseen kertovat yksikkötyökustannusten suhteellisista muutoksista.

Tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset Suomessa laskivat vuoden 2000 jälkeen, kunnes taantuman aikana ne nousivat erityisen jyrkästi. Työn tuottavuus vaihtelee voimakkaasti suhdannekäänteiden aikana ja heijastuu myös yksikkötyökustannuksiin, mikä oli havaittavissa myös vertailumaissa. Toisaalta myös vuonna 2010 yksikkötyökustannusten lasku oli vertailumaita suurempi. Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset olivat kuitenkin edelleen vuonna 2011 suhteessa vuoden 2000 tasoon laskeneet enemmän kuin Saksassa tai euroalueella keskimäärin. Ruotsi euron ulkopuolisena maana on parantanut kilpailukykyään enemmän vuoden 2000 jälkeen, joskin kruunun valuuttakurssimuutokset selittävät suurelta osin kehityksen eroa Suomeen nähden.

Vuonna 2011 Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset kasvoivat kuitenkin hieman siinä missä Saksassa ja euroalueella ne edelleen laskivat. Ruotsin euroissa mitatut yksikkötyökustannukset nousivat taas suhteellisesti hieman enemmän kuin Suomessa.

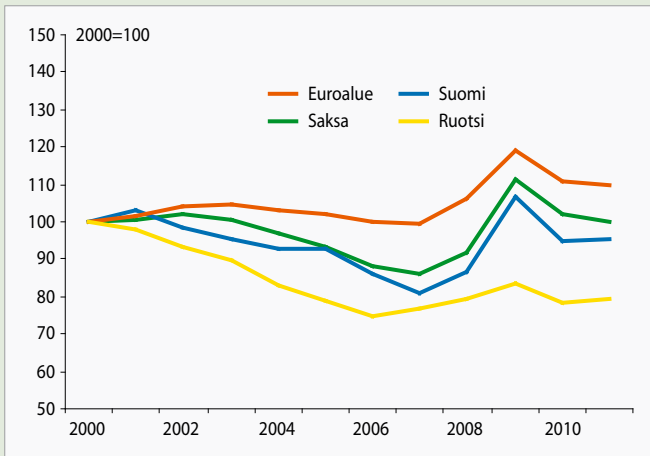
Koko talouden yksikkötyökustannukset nousevat ennustemme mukaan noin 2,3 prosenttia vuonna 2012, koska keskiansiot nousevat 3,4 prosenttia ja työn tuottavuus 1,1 prosenttia. Vuonna 2013 keskiansioiden nousu on 2,8 ja työn tuottavuuden nousu 1,6 prosenttia, joten yksikkötyökustannukset nousevat noin 1,2 prosenttia. Tämä on hieman enemmän kuin komission ennuste koko euroalueelle.³ Koko talouden osalta lasketut yksikkötyökustannukset ovat kuitenkin 2000-luvulla kehittyneet varsin eri tavalla kuin tehdasteollisuuden yk-

¹ Pitkän aikavälin tarkasteluissa puhutaan usein myös ns. reaalisesta kilpailukykyystä, johon vaikuttavat esimerkiksi sellaiset seikat kuin yritysten innovatiivisuus, työvoiman osaaminen ja yleinen toimintaympäristö.

² Keskiarvo on laskettu painottamalla kunkin maan yksikkötyökustannukset niiden tehdasteollisuuden bruttoarvonlisäyksellä. Keskiarvoon eivät sisälly Irlanti ja Malta, ja Ranskan ja Portugalin osalta puuttuvia arvoja on joiltakin osin arvioitu muun datan avulla.

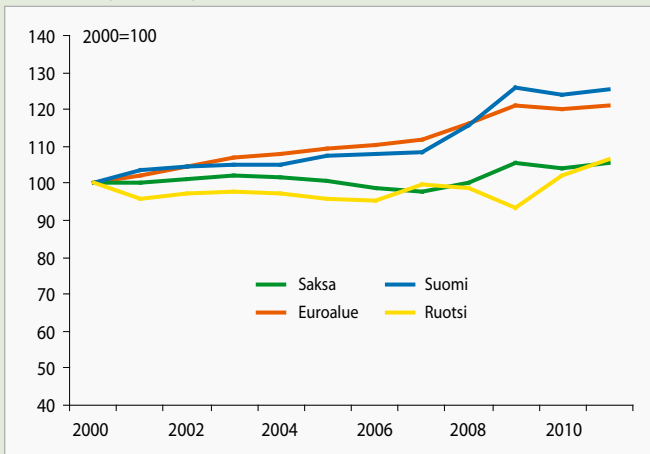
³ Komission ennuste euroalueelle vuodelle 2012 1,7 % ja vuodelle 2013 0,9 %. Lähde: Tukuseto (2012).

Nimelliset yksikkötyökustannukset (teollisuus) 2000–2011.

Lähde: AMECO (Euroopan komissio).

Nimelliset yksikkötyökustannukset (koko talous) 2000–2011.

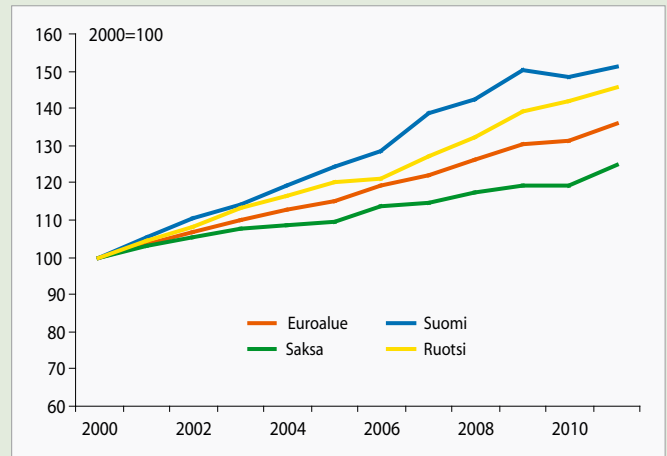
Lähde: AMECO (Euroopan komissio).

sikkötyökustannukset, ja viennin kilpailukyvyyn kannalta ne voivat olla harhaanjohtava mittari.

Kuviossa on esitetty myös Eurostatin työvoimakustannusindeksi tehdasteollisuudelle. Suhteessa vuoden 2000 tasoon Suomen työvoimakustannukset ovat nousseet verrattain nopeasti, mutta tuottavuuskehityksen ansiosta yksikkötyökustannusten kehitys on ollut suotuisampaa.

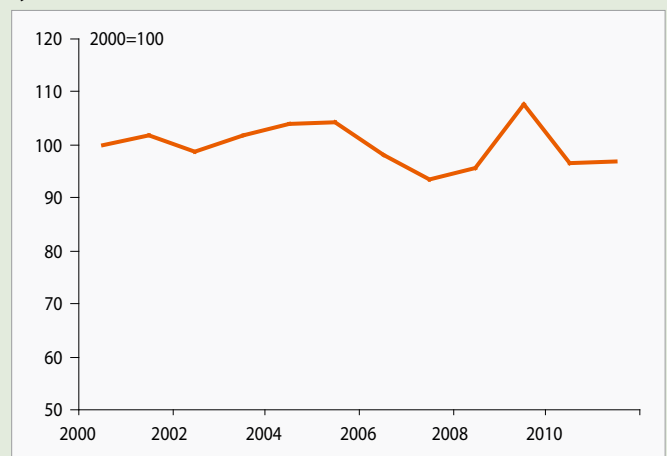
Valuutta-alueen ulkopuolelle suuntautuvaan kauppaan vaikuttavat lisäksi valuuttakurssi ja valuutta-alueen ulkopuolella olevien kilpailijamaiden yksikkötyökustannukset. Oheisessa kuviossa on esitetty Suomen reaalin efektiivinen valuuttakurssi, joka kuvaa maan ja sen kilpakumppaneiden suhteellisia tehdasteollisuuden yksikkötyökustannuksia samassa valuutassa mitattuina. Kuvio osoittaa, kuinka myös valuuttakurssin muutokset vaikuttavat kilpailukykyymme. Viimeisen vuoden aikana euro on heikentynyt suhteessa USA:n dollariin 12,7 prosenttia ja suhteessa Ruotsin kruunuun 9 prosenttia, mikä on

Työvoimakustannusindeksi, tehdasteollisuus 2000–2011.

Lähde: Eurostat.

Suomen reaalin efektiivinen valuuttakurssi 36 teollisuusmaan ryhmään verrattuna 2000–2011.

Lähde: Euroopan komissio.

laskenut reaalista efektiivistä valuuttakurssia, toisin sanoen parantanut kilpailukykyämme.

Taloukehityksen vaikutus esimerkkiperheiden ostovoimaan

Palkansaajien tutkimuslaitoksen (PT) esimerkkiperhelaskelmissa tarkastellaan ansiotulojen, tulonsiirtojen, verojen, asuntolainan hoitokulujen ja vuokrien vaikutuksia kuuden erilaisen esimerkkiperheen ostovoimaan. Näissä esimerkkiperhelaskelmissa on huomioitu hallituksen esittämät muutokset tuloverotukseen, hyödykeverotukseen ja sosiaaliturvaan. Laskelmat on tuotettu Kelan Jutta-mallin avulla. Ne julkaistaan PT:n syksyisen taloussennusteen yhteydessä nyt jo viidennen kerran.

Esimerkkiperheet ovat samat kuin edellisenä vuonna, ja ne on valittu kuvaamaan mahdollisimman monipuolisesti suoma-

laisia kotitalouksia. Edustavaksi tulonsaajaksi sukupuolen sekä ammattinimikkeiden tai koulutustaustojen mukaan on valittu vuoden 2011 mediaanituloinen. Mediaanituloinen palkansaaja ansaitsee siten, että puolet hänen ammatissaan toimivista henkilöistä ansaitsee häntä enemmän ja puolet vähemmän. Mediaanituloisen bruttotuloja on korjattu ylöspäin lomarahojen ja tulospalkkioiden huomioon ottamiseksi.

Vuoden 2011 tiedot esimerkkiperheiden mediaanituloista on saatu Tilastokeskuksen yksityisen sektorin kuukausipalkkatilastosta. Vuosien 2012 ja 2013 osalta bruttotulot perustuvat PT:n ennusteeseen ansiotasokehityksestä. Ansiotasoindeksi oletetaan kasvavan 3,4 prosenttia vuonna 2012 ja 2,6 prosenttia vuonna 2013.

Eläkeläisten bruttotulojen laskennassa käytetään apuna vuodelle 2012 toteutunutta työeläkeindeksin muutosta. Vuonna 2013 työeläkkeiden oletetaan kasvavan 3,2 prosenttia. Työeläkeindeksin muutos perustuu kuluttajahintaindeksin ja ansiotasoindeksin muutokseen. Vuonna 2013 ennustetaan kansaneläkeindeksin nousevan 3,0 prosenttia. Kansaneläkeindeksin muutos perustuu puolestaan elinkustannusindeksin muutokseen.

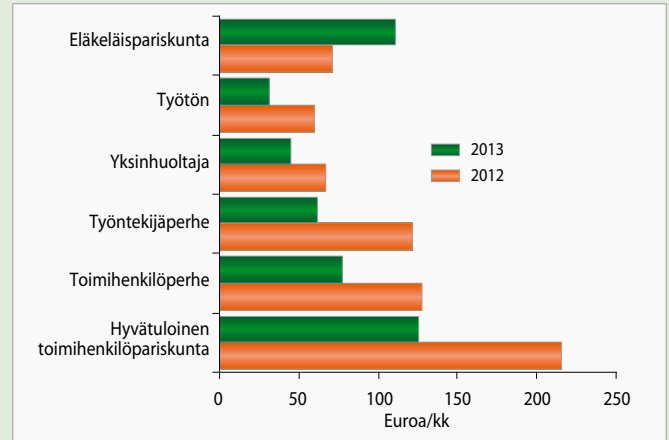
Ansiotuloverotus kiristyy, koska ansiotuloverotuksen inflaation ja ansiotason nousun mukaisista tarkistuksista luovutaan 2013–2014. Lisäksi vuonna 2013 ryhdytään keräämään yleisradioveroa, joka on suuruudeltaan 0,68 prosenttia bruttotuloista, enimmillään kuitenkin 140 euroa.

Kaikkien perheiden kohdalla on oletettu, että televisiolupa on maksettu ennen vuotta 2013, ja se on sisällytetty veroihin. Näin saadaan ensi vuonna käyttöön otettavan Yle-veron vaikutus järkevästi otettua huomioon perheiden tuloissa.

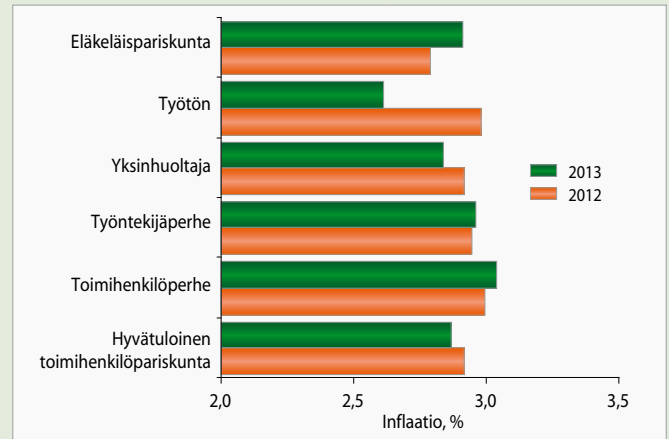
Lapsiperheiden asema huononee siten, että lapsilisien indeksikorotukset jätetään tekemättä 2013. Asuntovelallisten korkovähennysoikeutta pienennetään 80 prosenttiin. Työttömille ja kansaneläkkeellä eläville on huomioitu 0,7 prosenttiyksikön ylimääräinen indeksikorotus vuodelle 2013. Laskelmissa on otettu huomioon myös vuoden 2013 veroperusteet budjettiriihen mukaisina. Budjettiriihestä saadut parametrit pitävät sisällään tietoa mm. työtulovähennyksestä, kunnallisverotuksen perusvähennyksestä sekä palkansaajamaksuista. Lisäksi laskelmissa on tehty oletuksia kuntien veroprosentin ja asuntolainojen korkojen muutoksesta. Kaikki laskelmien taustaoletuksina käytetyt luvut on esitetty tarkemmin tämän dokumentin liitteessä.

Perhekohtaisten inflaatioennusteiden laskennassa on käytetty samoja kulutuskoreja kuin edellisenäkin vuonna. Inflaatioennusteet hyödykekoreissa esiintyvälle hyödykeryhmille on saatu PT:n ennusteesta. Kunkin hyödykeryhmän inflaatioissa on huomioitu mm. arvonlisäveron korotus. Inflaatioennusteita ja perhekohtaisia kulutuskoreja käyttämällä on laskettu perhekohtaiset inflaatiot. Reaalitulot on saatu poistamalla inflaation vaikutus nimellisistä nettotuloista.

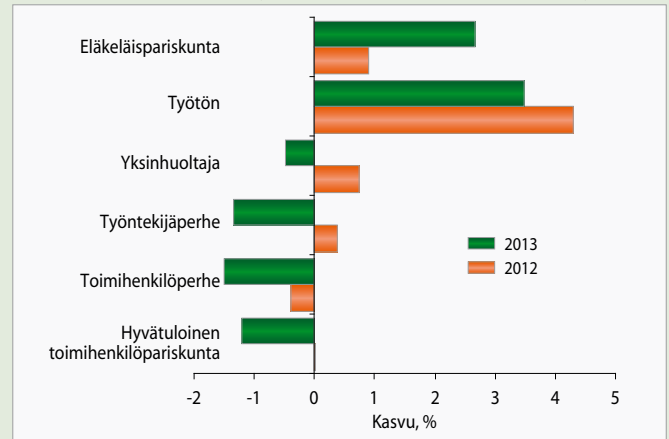
Perhekohtaiset nimellisten nettotulojen muutokset 2012 ja 2013.

Perhekohtaiset inflaatiovauhdit 2012 ja 2013.

Perhekohtaiset reaalityulojen suhteelliset muutokset 2012 ja 2013.

Perheiden kuvaukset

Hyvätuloinen toimihenkilöpariskunta

Perhe on akavalainen lapseton pariskunta. Mies on koulutukseltaan ekonomi ja naisella on oikeustieteellinen koulutus. Kuukausipalkat vuonna 2012 ovat 6 777 € ja 5 403 €. Perhe asuu velattomassa omistusasunnossa.

Toimihenkilöperhe, 2 lasta

Sttk:laisen perheen vanhemmat ovat insinööri ja sairaanhoitaja. Kuukausipalkat vuonna 2012 ovat 3 637 € ja 3 126 €. Perheessä on kaksi lasta. Perhe asuu omistusasunnossa, ja heillä on asuntolainaa 150 000 euroa.

Työntekijäperhe, 2 lasta

Sak:laisen perheen vanhemmat ovat kuorma-autonkuljettaja ja kaupan myyjä. Kuukausipalkat vuonna 2012 ovat 2 408 € ja 2 206 €. Perheessä on kaksi lasta. Perhe asuu vuokralla 80 neliön asunnossa.

Pienipalkkainen yksinhuoltajaperhe, 1 lapsi

Perhe koostuu yksinhuoltajaäidistä ja yhdestä lapsesta. Äiti työskentelee siivoojana 2 060 €:n kuukausipalkalla. Perhe asuu vuokralla 60 neliön asunnossa.

Yksinasuva työtön

Kotitalous muodostuu yhdestä työttömästä henkilöstä, joka saa työmarkkinatukea, asumistukea ja toimeentulotukea. Hän asuu vuokralla 40 neliön asunnossa.

Eläkeläispariskunta

Kotitalouteen kuuluu kaksi eläkeläistä, joista toinen saa keskimääräistä työeläkettä ja toinen saa kansaneläkettä sekä taakueläkettä. Pariskunta asuu velattomassa omistusasunnossa.

Perheiden nimellistulojen kehitys

Malliperhelaskelmien mukaan kaikkien perheiden nimellistulot kasvavat vuosina 2012 ja 2013. Perheiden nettotulojen kasvun hidastumisen tärkeänä osasyynä vuonna 2013 on ansiotuloverotuksen kiristyminen sekä valtion että kuntien puolella. Lisäksi kaksilapsisen toimihenkilöperheen nettotulojen kasvun hidastuminen johtuu asuntolainojen korkojen verovähennysoikeuden laskusta. Perhe menettää nettotuloistaan asuntolainojen korkojen verovähennysoikeuden supistumisen takia noin 50 euroa vuodessa. Yle-vero kiristää kokonaisverotusta kahden palkansaajan perheissä ja keventää sitä yksinhuoltajaperheen, eläkeläispariskunnan ja työttömän osalta. Taustaoletuksena on, että perheet ovat aiemmin maksaneet tv-luvan.

Perhekohtaiset inflaatiot

Perhekohtaisissa inflaatioluvuissa ei ole suuria eroja perheiden eikä kahden ennustevuoden välillä. Kaikkien perheiden inflaatiot vuonna 2012 ovat noin 2,8 ja 3,0 prosentin välillä. Vuonna 2013 pysytellään 2,6 ja 3,0 prosentin välillä. Elintarvik-

Liitetaulukko 1. Hyvätuloisen toimihenkilöpariskunnan tulojen kehitys.

	2010	2011	2012	2013
Bruttotulot (€/kk)	11 343	11 779	12 180	12 496
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	0	0	0	0
Verot sis.TV-lupamaksut (€/kk)	4 241	4 427	4 612	4 803
Nettotulot (€/kk)	7 101	7 352	7 568	7 694
Verojen osuus bruttotuloista (%)	37,4	37,6	37,9	38,4

Liitetaulukko 2. Toimihenkilöperheen (2 lasta) tulojen kehitys.

	2010	2011	2012	2013
Bruttotulot (€/kk)	6 311	6 541	6 763	6 939
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	211	211	219	219
Verot sis.TV-lupamaksut (€/kk)	1 790	1 856	1 960	2 058
Nettotulot (€/kk)	4 732	4 895	5 023	5 100
Verojen osuus bruttotuloista (%)	28,4	28,4	29,0	29,7

Liitetaulukko 3. Työntekijäperheen (2 lasta) tulojen kehitys.

	2010	2011	2012	2013
Bruttotulot (€/kk)	4 355	4 463	4 614	4 734
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	211	211	219	219
Verot sis.TV-lupamaksut (€/kk)	992	1 017	1 056	1 114
Nettotulot (€/kk)	3 574	3 657	3 778	3 839
Verojen osuus bruttotuloista (%)	22,8	22,8	22,9	23,5

Liitetaulukko 4. Pienipalkkaisen yksinhuoltajaperheen (1 lapsi) tulojen kehitys.

	2010	2011	2012	2013
Bruttotulot (€/kk)	1 890	1 993	2 060	2 114
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	286	290	301	305
Verot sis.TV-lupamaksut (€/kk)	425	456	468	481
Nettotulot (€/kk)	1 750	1 826	1 893	1 938
Verojen osuus bruttotuloista (%)	22,5	22,9	22,7	22,8

Liitetaulukko 5. Yksinasuvan työttömän tulojen kehitys.

	2010	2011	2012	2013
Bruttotulot (€/kk)	551	553	674	699
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	352	361	317	335
Verot sis.TV-lupamaksut (€/kk)	110	111	129	119
Nettotulot (€/kk)	793	804	862	915
Verojen osuus bruttotuloista (%)	20,0	20,0	19,2	17,1

Liitetaulukko 6. Eläkeläispariskunnan tulojen kehitys.

	2010	2011	2012	2013
Bruttotulot (€/kk)	2 327	2 533	2 625	2 713
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	0	0	0	0
Verot sis.TV-lupamaksut (€/kk)	595	617	639	616
Nettotulot (€/kk)	1 732	1 916	1 986	2 097
Verojen osuus bruttotuloista (%)	25,6	24,4	24,4	22,7

Lähde liitetaulukoihin 1–6: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

keiden hintojen nousu rasittaa merkittävästi kaikkia perheitä sekä 2012 että 2013. Myös yksityisajoneuvon käyttö kallistuu molempina vuosina. Halpe-
nevat tietoliikennepalvelut ja kohtuullisesti kehittyvä kulttuuri- ja vapaa-
ajan palveluiden hintataso puolestaan hillitsee inflaatiota molempina vuo-
sina.

Perhekohtaisten reaalitulojen muutokset

Perhekohtaisten reaalitulojen euromääräiset muutokset saadaan puhdis-
tamalla nimellistulot inflaatiosta ja vertaamalla vuosien välisiä tuloja kes-
kenään. Kuviosta nähdään, miten reaalitulot nousevat kaikilla paitsi toimi-
henkilöperheellä vuonna 2012. Kaikkien työssä käyvien reaalitulot laskevat
vuonna 2013.

Yksinhuoltajan, työntekijäperheen, toimihenkilöperheen ja hyvätuloisen
toimihenkilöpariskunnan tulojen muutokset ovat alle prosentin vuonna
2012. Vuonna 2013 työntekijäperheen, toimihenkilöperheen ja hyvätuloisen
toimihenkilöperheen tulot puolestaan vähenevät yli prosentilla. Muutokset
työttömän ja eläkeläispariskunnan tuloissa ovat positiiviset molempina vuo-
sina ja suhteellisesti muita perheitä suurempia. Työttömän reaalitulot nou-
sevat jopa reilulla neljällä ja kolmella prosentilla vuosina 2012 ja 2013. Koska
inflaatiovauhti on eri perheille lähellä toisiaan, nettotuloihin vaikuttavat syyt
ovat tärkeimpiä selittäjiä reaalitulojen kehitykselle.

Liitetaulukko 7. Esimerkkiperhelaskelmien oletukset.

Hallitusohjelman mukaiset luvut tulonsiirroissa ja verotuksessa	2012	2013
Työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki (€/kk)	674,24	699,21
Asumistuen omavastuun alaraja (€/kk)	676	700
Toimeentulotuen perusosa (€/kk)	461,05	474,90
Kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärä (€/v)	2 850	2 880
Työtulovähennyksen enimmäismäärä (€/v)	945	970
Asuntolainojen koroista vähennettävissä	85 %	80 %
Valtion tuloverotuksen alarajojen korotus	n. 3,1 %	0 %
Hallituksen talousarvioesityksen mukaiset luvut		
Vakuutetun sairaanhoitomaksu	1,22 %	1,30 %
Palkansaajien sairausvakuutuksen päivärahamaksu	0,82 %	0,73 %
Työttömyysvakuutus	0,60 %	0,60 %
Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat	5,15 %	5,35 %
Työeläkevakuutus, 53 vuotta täyttäneet	6,50 %	6,80 %
PT:n ennustamat luvut		
Ansiotasoindeksin nousu	3,4 %	2,6 %
Vuokraindexin nousu	4,2 %	3,5 %
Kunnallisveroprosentin nousu, %-yksikköä	0,08	0,1
Työeläkeindexin nousu	3,6 %	3,2 %
Uusien asuntolainojen keskikorko	2,2 %	2,2 %
Kansaneläkeindexin nousu	3,8 %	3,0 %
Lisäksi		
Otetaan huomioon muutokset energia-, liikenne- ja valmisteveroissa		

Lähde: Sosiaali- ja terveysministeriö, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.